

Motion till riksdagen

1989/90:N413

av Inger Schörling m.fl. (mp)

Energifrågor

Sammanfattning

Miljöpartiet de gröna redovisar i en separat motion sina förslag till långsiktig energipolitik, styrmedel inom energiområdet, avveckling av kärnkraften m.m. I denna motion lägges endast förslag som har direkt anknytning till regeringens budgetförslag på huvudtitel 14 och som därför påverkar miljöpartiet de gröna's totala budgetförslag.

Förslagen avspeglar vår uppfattning, att Sverige har bakom sig tio förlorade år när det gäller att förbereda kärnkrafts-avvecklingen. Det krävs därför krafttag nu för att ta igen det förlorade när det gäller satsning på energihushållning, omställning av energiförbrukningen till inhemska, förnybara energikällor och eliminering av de livs- och människofientliga: kärnenergi och fossila bränslen.

Kritik av propositionen

Under hela 1989, men särskilt under hösten, har det pågått en intensiv diskussion om Sveriges energiframtid, men regeringen nöjer sig med att behandla de övergripande energifrågorna på några få sidor i årets statsverksproposition utan att ange om och när den avser att ta upp frågorna på allvar. Detta är ytterligt beklagligt eftersom man samtidigt genom sina förslag till anslag inom energiområdet i stor utsträckning lägger fast den reella energipolitiken och därigenom lägger budgetåret 1990/91 till serien av förlorade år när det gäller omläggningen av energipolitiken till en hushållningspolitik baserad på inhemska och förnybara energikällor. Med hänsyn till frågornas vikt är detta djupt tragiskt, men det är väl förståeligt med kännedom om den stora oenighet som råder inom det socialdemokratiska partiet och i förhållande till ledande LO-grupper i energifrågorna.

I propositionen talas om den omställning av energisystemet som pågår i syfte att förse samhället med energi och som skall förenas med andra samhällsekonomiska, sociala och miljöpolitiska mål.

Vi har sett mycket litet av någon som helst sådan omställning under 80-talet utöver att ett visst oljeberoende ersatts med världens största kärnkraftsberoende, vilket vi betraktar som att byta ut Djävulen mot Belsebub. De inhemska, förnybara alternativen har försumrats liksom kraftfulla åtgärder för effektivisering och sparande inom energiområdet.

Socialdemokratin och regeringen har under hela 80-talet fört en "icke-politik" på energiområdet som bara avsatt otaliga utredningar men mycket litet handling. Dessutom har åtskilliga åtgärder vidtagits som definitivt gett felaktiga signaler till svenska folket. När man minskar stödet till diverse energihushållningsåtgärder, när man drar in stödet till kommunala energirådgivare, när man nonchalerar att kommunerna försummar sin lagliga skyldighet att utarbeta energiplaner, så ger man entydiga signaler till folket och kommunalpolitikerna, att energihushållning inte längre är viktig.

Samma sak gäller när regeringen i strid mot sina egna uttalanden försummade att hålla uppe realpriset på olja och bensin när världsmarknadspriset föll. Därigenom skapade regeringen den kris inom marknaden för inhemska bränslen som inträffat de senaste åren, respektive medverkade till den snabba expansion av bilismen som man nu säger sig vilja bromsa. Även årets budget visar att serien av förlorade år skall fortsätta. Energiministern avvaktar bara resultatet av nya utredningar och lägger därför inga förslag till en omlagd energipolitik. Energiministern refererar 1988 års riksdagsbeslut att två reaktorer skall tas ur drift, en i Ringhals och en i Barsebäck år 1995 respektive 1996, för att i nästa mening säga att riksdagen år 1990 skall besluta vilka två reaktorer som skall tas ur drift. Det måste då uppenbarligen avse valet av reaktor vid respektive station. När detta beslut skall ske antyds inte i propositionen. Det är väl också tveksamt om riksdagen skall behöva delta i det valet. Det borde kunna träffas av regeringen efter samråd med Kärnkraftinspektionen och ägarna.

Miljöpartiet de gröna är förvissat om att de två reaktorerna utan vidare kan tas ur drift redan år 1990 utan att någon knapphet på el skall behöva uppstå. Det enda som krävs är en aktiv vädjan från regeringen till svenska folket att hushålla med elenergi kombinerat med de budgetsatsningar som vi nedan föreslår. Dessa skulle ge just de signaler som behövs för att allmänheten, näringslivet och den offentliga sektorn skulle ta energiomställningen på allvar.

Kunskapen om hur man kan hushålla med energi är redan till finnandes, och utan att vilja förklara energiverkets utredningar, vågar vi påstå, att det räcker långt att tillämpa den kunskap som redan finns på marknaden. Det är inte kunskap utan den rätta drivkraften som saknas. Det behövs däremot också att denna kunskap populariseras och förs ut till svenska folket, vilket kan ske genom pedagogiska program i radio och TV samt i broschyrer, vidare genom kommunala energirådgivare och slutligen genom att de ekonomiska satsningarna utformas så att de ger rätt styreffekt.

C. Statens vattenfallsverk

Enligt miljöpartiets uppfattning är det av stor vikt att staten verkar för decentralisering inom industri och näringsliv. Miljöpartiet de gröna har därför i ett flertal motioner under 1989 framhallit att statens vattenfalls verksamhet bör inskränkas till att producera och distribuera elenergi. Detta bör ske med inriktning på att effektivisera elanvändningen hellre än att bygga ut produktionsapparaten. Andra verksamheter bör överföras till andra organisationer. När det gäller naturgasen, så är det uppenbart att det är en energiform som

konkurrerar med elenergi och staten bör därför snarast direkt överta förvaltningen av de aktier i Swedegas som i dag förvaltas av Vattenfall.

När det gäller detaljdistribution av el bör denna verksamhet överlåtas på kommuner eller distributionsföreningar. Likaledes bör Vattenfall utveckla sina intressen i fjärrvärmedistribution utom i de undantagsfall då den sker från anläggningar som Vattenfall vill bygga för elgenerering i större skala.

Eftersom de totala koldioxidutsläppen i världen och därför också i Sverige bör minskas drastiskt bör staten endast medge Vattenfall att bygga elgenereringsanläggningar för biologiska bränslen och vindkraft.

Miljöpartiet yrkar på en snabb utveckling av kärnkraften – på högst tre år – vilket betyder att befintliga fossileldade kraftverk behöver tas i drift under en övergångstid. Installation av rökgasrening i dessa anläggningar bör därför genomföras med hög prioritet.

Eftersom miljöpartiet vill ha en utveckling av Sveriges användning av fossila bränslen säger vi nej till samtliga Vattenfalls projekt för sådana anläggningar: Stallabacka, Brofjorden, Ringhals och Nynäshamn etc. Det är obegripligt att Vattenfall utan reservation framför dessa förslag trots riksdagens klara uttalande våren 1988, att utsläppen av koldioxid inte får öka. Skulle dessa anläggningar tas i drift skulle de förbruka mellan 1 och 2 miljoner ton fossila bränslen.

Av skilda dokument från Vattenfall framgår att Vattenfalls ledning inte på ett lojalt sätt söker förverkliga den energipolitik som regering och riksdag beslutat. Förslagen om utökad fossileldning är bara ett exempel. Ett värre exempel är den debattartikel som generaldirektör Carl-Erik Nyquist publicerade i Dagens Nyheter den 3 januari 1990. Av den framgick klart att Vattenfalls generaldirektör i praktiken motsätter sig den av riksdagen fastställda energipolitiken. Eftersom man inte kan förvänta sig att en chef skall med framgång genomföra den policy som han inte tror på borde Carl-Erik Nyquist ta konsekvenserna av detta och lämna sin tjänst.

I en stort upplagd pressinformation den 28 augusti 1989 gick Vattenfall ut och annonserade att man satsade 2 000 miljoner på effektivare energianvändning och på biobränslen. Vid närmare påseende befanns det dock att denna satsning skulle ske under lång tid – fem till tio år. Satsningen omnämns bara flyktigt i propositionen och ter sig ytterligt blygsam i jämförelse med de 20 250 miljoner som Vattenfall totalt planerar att investera på tre år. Man kan inte ens ur de tabeller som finns med i propositionen utläsa var dessa satsningar på hushållning och biobränslen finns upptagna. Däremot står det klart att man planerar att använda nästan 6 miljarder för att bygga fossileldade kraftverk. Detta kan miljöpartiet aldrig acceptera.

Än märkligare är att regeringen i propositionen utan reservationer på varje punkt följer Vattenfalls förslag. Om regeringen fäster något avseende vid riksdagens beslut måste den klargöra för Vattenfall att den väntar sig planmässiga åtgärder för att genomföra den energipolitik som är beslutad. Med de restriktioner som gäller för koldioxid, och med beslutet att ta två reaktorer ur drift år 1995/96 och utan utbyggnad av någon av de stora älvarna, är ramen given. Det måste betyda minskad elkonsument i landet. Vattenfall bör utarbeta planer för hur verket skall ta sin del av ansvaret för denna politik och planera för en smidig urfasning av samtliga reaktorer fram

till år 2010. Detta bör regeringen kräva av Vattenfall. Vidare bör regeringen framhålla för Vattenfall att en smidig urfasning av kärnkraften till år 2010 inte kan ske om som Vattenfall skriver i sina riktlinjer från mars 1989 "Vattenfall anser att aggregaten bör tas ur drift så sent som möjligt under avvecklingsperioden fram till år 2010". Tvärtom torde en urfasning av 10 reaktorer på kort tid vara betydligt svårare än – låt oss säga – en om året från år 2000. Miljöpartiet menar att man borde planera för en verklig snabbavveckling. Det går utan svält och umbäranden om bara viljan finns, men hos Vattenfall finns ingen vilja att avveckla alls.

Miljöpartiet kräver

- att planerade investeringar i ny värmekraft, 5 780 milj. kr., utgår ur investeringsplanen,
- att Vattenfall avvecklar sin verksamhet inom värmeproduktion/kraftvärme, och att investeringsplanen skärs ned radikalt inom området regional energimarknad,
- att Vattenfall successivt avvecklar sin lokala energiverksrörelse och att investeringsplanen med hänsyn härtill reduceras,
- att Vattenfalls aktieinnehav i Swedegas AB överförs direkt till statsverket.

C. Effektivare elanvändning och ersättning av el

De åtgärder och de medel som regeringen föreslår under denna rubrik är enligt miljöpartiets uppfattning helt otillräckliga. Miljöpartiet yrkar på en snabb kärnkraftsavveckling så som framgår av en separat motion. Detta kräver kraftfulla åtgärder för att ersätta en stor del av elanvändningen med effektivisering och resterande på sikt med inhemsk förnybar energi.

Totalt föreslår vi att 2 000 miljoner anvisas per budgetår för sådana åtgärder, fördelade enligt följande för det första budgetåret:

- 500 milj. kr. till stöd för anskaffning av eleffektivare utrustning i industrin,
- 500 milj. kr. för anskaffning av eleffektiv utrustning inom den s.k. övrigsektorn,
- 500 milj. kr. till utbyte av direktverkande elvärme i villor och andra hus,
- 500 milj. kr. till stöd för energianläggningar baserade på inhemsk förnybar energi såsom solvärmeanläggningar, både för enskilda hus och storskaliga med årtidslagring, vindkraftverk samt anläggningar för biobränsleproduktion, distribution och användning.

Dessa medel bör användas dels som rena investeringsbidrag, dels som räntesubventioner för billiga energilån. Regeringen bör återkomma till riksdagen med detaljerade förslag till detta.

Vi yrkar sålunda på en ny anslagspost:

C 16. Stöd till energihushållning och inhemsk energiproduktion
2 000 000 000 kr.

C 7. Visst internationellt energisamarbete

Huvuddelen av detta anslag avser internationella atomenergiorganet IAEA. Miljöpartiet har tidigare yrkat på att detta organ enbart skall ägna sig åt att

övervaka kärnsäkerhet och icke-spridning av kärnvapen. Sverige bör inom FN verka för att så sker. Så länge organisationen ägnar sig åt att propagera för kärnkraftsutbyggnad bör anslagen dras in. Vi kan inte heller finna att det nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor är en oumbärlig institution. Vi föreslår att hela anslaget C 7 slopas.

Mot. 1989/90
N413

C 10. Statens kärnbränslenämnd

Regeringen föreslår bland annat att samrådsnämnden för kärnavfallsfrågor (KASAM) avskaffas. I stället föreslås att ett vetenskapligt råd inrättas. KASAM har under sina verksamhetsår inte bara tagit upp naturvetenskapliga frågor utan också ansvars- och etikfrågor. Eftersom enligt miljöpartiets uppfattning hela frågan om kärnenergin användning främst är en moralisk fråga, vore det beklagligt om det enda statliga organ som systematiskt tagit upp sådana frågor avskaffas. Man kan fråga sig om kärnkraftsintressenterna möjligen funnit dessa frågor besvärande. Regeringen anger inga klara motiv för den föreslagna omläggningen. Om det föreslagna vetenskapliga rådet även instrueras att ta upp de etiska frågorna kan vi dock acceptera omläggningen. Villkoret är dock att till det vetenskapliga rådet endast knyts personer som ej har anknytning till kärnkraftsintressena, dvs. ej varit anställda av organisationer som verkat inom kärnenergiområdet eller haft forskningsanslag, konsultuppdrag eller liknande från dessa företag och organisationer.

C 11. Bidrag till verksamheten vid Studsvik AB

Miljöpartiet yrkade förra året att anslaget skulle minskas med hänsyn till att forskning kring kärnkraftens utveckling borde upphöra eftersom kärnenergin inte är en acceptabel framtidslösning vare sig för Sverige eller världen i övrigt och eftersom kärnkraften enligt folkets och riksdagens beslut skall avvecklas.

Eftersom dessutom kärnsäkerheten i våra svenska kärnkraftverk är så oerhört hög enligt alla auktoritativa uttalanden från myndigheterna finns det knappast skäl för en säkerhetsforskning i Sverige. Vi kräver därför ånyo, så som vi krävde i motion 1989/90:N16, att den kärntekniska verksamheten vid Studsvik AB avvecklas och regeringen utarbetar en plan hur företagets vidare verksamhet skall organiseras. Eftersom regeringen ämnar återkomma i frågan yrkar vi liksom i fjol tills vidare att anslaget skärs ned till 19 500 000 kronor.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de förlorade åren i svensk energipolitik,
2. att riksdagen avslår regeringens förslag att godkänna Vattenfalls investeringsplan för åren 1990–1992,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att investeringar på 5 780 000 000 kr. till ny fossilbaserad värmekraft skall utgå ur Vattenfalls investeringsplan,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Vattenfall bör avveckla sin verksamhet inom området värmeproduktion/kraftvärme och att investeringsplanen inom området regional energimarknad skall skäras ned,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Vattenfall successivt skall avveckla sin lokala energiverksrörelse och investeringsplanen reduceras med hänsyn härtill,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Vattenfalls aktier i Swedegas AB skall överföras till industridepartementet,

7. att riksdagen under en ny anslagspost, C 16, beslutar anslå 2 000 000 000 kr. till energihushållning och inhemsk energiproduktion enligt de riktlinjer som anges i motionen,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den i Förenta nationerna skall verka för en ändring av IAEA:s instruktion i enlighet med vad som anförs i motionen,¹]

8. att riksdagen beslutar att anslaget C 7 på 18 539 000 kr. inte skall beviljas,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om ett nytt vetenskapligt råd vid statens kärnbränslenämnd,

10. att riksdagen under anslaget C 11 Bidrag till verksamheten vid Studsvik AB anvisar 19 500 000 kr.

Stockholm den 19 januari 1990

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Elisabet Franzén (mp)

Eva Goës (mp)

Lars Norberg (mp)

Krister Skånberg (mp)

¹ 1989/90:U406

